

УДК 336.763
JEL G13

Костилян В.А.¹⁷

*магістр, Національний університет біоресурсів
і природокористування України (Київ, Україна)*

Резнік Н.П.¹⁸

*д.е.н., професор, Національний університет біоресурсів
і природокористування України (Київ, Україна)*

<http://orcid.org/0000-0001-9588-5929>

СТАН БІРЖОВОГО ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Стаття розкриває стан і тенденції розвитку біржового фондового ринку в Україні, формування правильного розуміння діяльності професійних учасників на фондовому ринку. Проведений аналіз надає можливість розробити комплекс дій, необхідних для розвитку фондового ринку. Виявлена необхідність залучення досвіду та технологічних засобів з метою виходу економіки на світовий ринок.

Ключові слова: біржа, фондовий ринок, світовий ринок, розвиток.

Костилян В.А.

*магістр, Національний університет біоресурсов
и природопользования Украины (Киев, Украина)*

Резник Н.П.

*д.э.н., профессор, Национальный университет биоресурсов и
природопользования Украины (Киев, Украина)*

СОСТОЯНИЕ БИРЖЕВОГО ФОНДОВОГО РЫНКА УКРАИНЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО РАЗВИТИЯ

Статья раскрывает состояние и тенденции развития биржевого фондового рынка в Украине, формирование правильного понимания деятельности профессиональных участников на фондовом рынке. Проведенный анализ предоставляет возможность разработать комплекс действий, необходимых для развития фондового рынка. Выведена

---

¹⁷ Костилян Віталій Анатолійович, магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)

¹⁸ Резнік Надія Петрівна, д.е.н., професор, завідувач кафедри біржової діяльності і торгівлі, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)

необходимость привлечения опыта и технологических средств с целью выхода экономики на мировой рынок.

Ключевые слова: биржа, фондовый рынок, мировой рынок, развитие.

Kostylianu V.

Master's Degree, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Reznik N.

Doctor in Economics, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

EXCHANGE FUND MARKET OF UKRAINE AND PROSPECT OF IT'S DEVELOPMENT CONDITION

The article exposes the state and progress of exchange fund market trends in Ukraine, forming of the correct understanding of activity of professional participants at the fund market. The conducted analysis gives possibility to work out the complex of actions necessary for fund market development. The necessity of bringing in of experience and technological facilities is educed with the purpose of going of economy into a world market.

Keywords: exchange, fund market, world market, development.

Актуальність проблеми. Нині українська економіка відчуває потребу в розвитку власних підприємств з подальшим виходом вітчизняного товаровиробника на світові ринки. Але реалізація цього завдання потребує залучення значної кількості фінансових активів, які будуть спрямовані на подальший розвиток виробничого потенціалу та поліпшувати рівень конкурентоспроможності технологій. Однією з можливостей досягнення залучення коштів є підвищення інвестиційної привабливості цінних паперів підприємств. Досягти цього можна завдяки випуску акцій підприємства на позабіржовому та біржовому ринках.

Котирування акцій підприємства є оцінкою його діяльності, сприяють формуванню справедливої ціни на акції і як наслідок захищають саме підприємство від раптових інтервенцій на його цінні папери, найактуальніше в кризовий період [1, с. 12].

Фондова біржа, яка є органом централізованої торгівлі цінними паперами виступає координатором грошових потоків на цьому ринку. Порівнюючи з банками, біржа не має власних ресурсів якими вона розпоряджається, тому ефективність використання фінансових ресурсів забезпечується через індикативну функцію, а не через комерційний розрахунок, тобто через котирування цінних паперів на фондовому ринку.

Актуальність роботи полягає в тому, що використання та мобілізація вільних фінансових ресурсів здійснюється безпосередньо через фондові біржі на ринку цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність даної теми тісно пов'язана з великою кількістю праць, що нині існують і присвячені аналізу, та виявленню перспектив біржового фондового ринку. Такими провідними вченими є Кіров Б.С., Іскренко Л.П., Пархоменко О.С., Шевченко Н.В. та ін.

Постановка завдання. Виявлення перспективних напрямів у розвитку біржового ринку цінних паперів України. Головне завдання – необхідність розуміння суті діяльності фондової біржі та проведення аналізу функціонування, як українських, так і світових бірж для визначення перспектив на подальший розвиток.

Результати дослідження. Біржовий фондовий ринок України перебуває на стадії формування. Однією причиною цього є порівняно короткий термін існування українського фондового ринку, як біржового, так і позабіржового.

Важливе місце необхідно виділити фондовим біржам в інфраструктурі інвестицій. Фондові біржі являють собою організований ринок цінних паперів, що надають можливість реалізувати потенціал акціонерним формам власності.

Унаслідок проведення політики роздержавлення і приватизації в Україні було створено понад 35 тис. товариств з акціонерною формою власності; на фондовому ринку почали діяти понад тисячу професійних учасників; понад 19 млн українців стали власниками цінних паперів, тому на кількість власників цінних паперів впливає показник доходів населення України. Тобто був перехід від адміністративно-командного типу економіки до ринкової. А ринкова економіка, у свою чергу, неможлива без активного функціонування ринку цінних паперів. Тому необхідним є створення умов для нормального регулювання напрямів розвитку ринку цінних паперів. Такими напрямами є:

- глобалізація фінансових ринків;
- розвиток комп'ютерних технологій, що надають можливість створити нормальну конкурентну боротьбу, тим самим підвищити рівень конкурентоспроможності;
- створити нові послуги для залучення нових компаній-емітентів, поширюючи коло інвесторів.

Оцінка ефективності роботи фондових бірж проводиться за такими показниками:

1. Ринкова капіталізація – сумарна курсова вартість акцій, що випущені компанією і мають регулярне котирування – відображення рівня розвитку фондового ринку в економічній системі держави, кількість іноземних цінних паперів, що проходять

процедуру лістингу на фондовій біржі, що є прямим показником ступеня інтернаціоналізації національного фондового ринку.

2. Кількість акцій, що проходять процедуру котирування на біржі.

3. Кількість акцій, що перебувають в обороті, а також кількість укладених угод на біржі – показник того на скільки швидко інвестор продасть акції без втрати їх у вартості.

Для функціонування фондової біржі необхідно створити такі умови, які допоможуть створенню конкурентного ціноутворення на цінні папери та інші фінансові інструменти. Досягти цих умов можна через зосередження попиту та пропозицій на їх купівлю або продаж, забезпечити прозорість фондового ринку через публічне оприлюднення інформації, яка показує стан кон'юнктури ринку. Саме забезпечення інформацією інвесторів і учасників біржових торгів щодо емітентів і цінних паперів, що були випущені, підтримка з боку держави завдяки впровадженню нормальної законодавчої бази, використання новітніх і ефективних технологій для укладання біржових угод і виконання біржових контрактів, які відповідають міжнародним стандартам, надає можливість забезпечити нормальне функціонування фондової біржі в Україні.

До основних функцій фондової біржі належать:

- установлення правил проведення біржових торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами;
- організація та проведення регулярних біржових торгів;
- організаційне, технологічне й технічне забезпечення проведення біржових торгів;
- ведення переліку учасників торгів, фіксація поданих заявок, укладених біржових угод і контроль за виконанням біржових контрактів;
- установлення процедур лістингу та делістинг, допуску до торгівлі на фондовій біржі [2].

Проаналізувавши інформацію про обіг цінних паперів на біржовому фондовому ринку, можна зазначити, що обсяг біржових торгів за період січень-грудень 2017 року становив 205,8 млрд грн що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальні обсяги торгівлі на фондовій біржі,
серпень-грудень 2017 року

Організатор торгівлі	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Деривативи	Усього
ІННЕКС	145,35	0,01	0,00	0,08	0,00	145,43
КМФБ	6,59	75,16	0,00	0,00	0,00	81,76
Перспектива	6,40	2081,47	123859,25	17,61	1455,24	127425,03
ПФТС	3163,18	3191,90	57988,84	0,54	0,00	64344,47
УБ	1729,64	770,45	7706,68	30,24	3178,21	13405,45
УМВБ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Універсальна	0,00	0,60	0,00	0,00	398,60	399,20
УФБ	0,59	0,30	0,00	0,28	0,00	1,17
Усього	5051,74	6119,89	189554,77	48,75	5032,05	205802,50

Отже, на організаційно оформленому ринку впродовж січня-грудня 2017 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС», що становило 96% вартості біржових контрактів. У грудні 2017 року основна кількість біржових контрактів була укладена на 4 фондових біржах. Найбільша кількість біржових контрактів була укладена на «Українській біржі» (майже 90% від усіх контрактів) [3].

Структура обсягу торгів на біржовому ринку цінних паперів України відображена на рис. 1

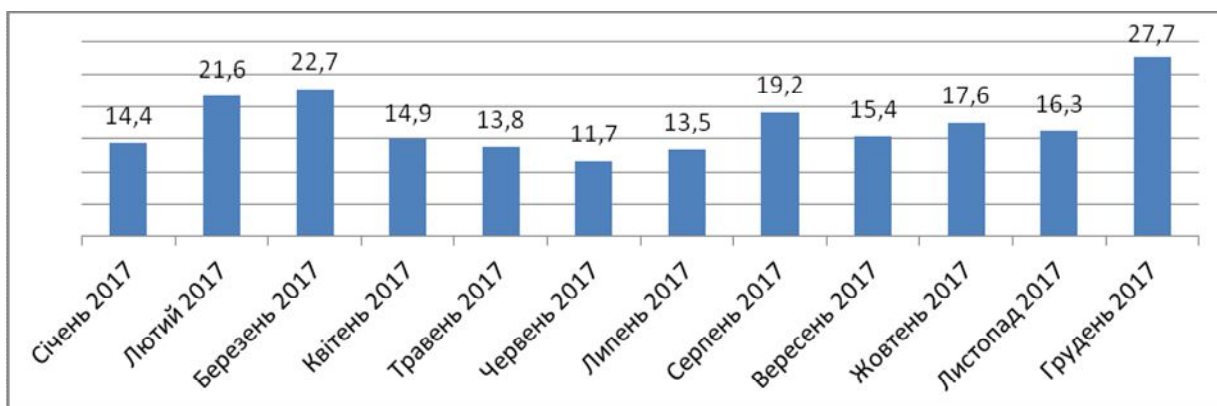

Рис. 1. Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня-грудня 2017 року, млрд грн

Біржовий фондовий ринок України є ринком державних облігацій, на них припадає майже 92%. Організований ринок за структурою торгів у розрізі фінансових інструментів насправді є ринком обігу державних облігацій (98%).

Необхідним стає розуміння кількості біржових торгів на фондовому ринку в розрізі всіх торгів, що відбувалися на фондовому ринку. На рис. 2 відображена динаміка торгів на біржовому та позабіржовому фондових ринках протягом 2012–2016 р.

Рис. 2. Обсяг торгів на ринку цінних паперів 2012–2016 роками, млрд грн

Аналіз показав, що більша питома вага з усього обсягу контрактів припадає на позабіржовий ринок (89%). Це передусім пов'язане з відсутністю нормальної законодавчої бази, яка б регламентувала діяльність фондового ринку, неосвіченість підприємців, а також це пов'язано з недосконалістю переходу від паперової торгівлі до інтернет-трейдингу, який надав би цьому ринку більшої ліквідності.

Інфраструктура ринку цінних паперів України має тенденцію до зростання, незважаючи на те, що макроекономічні процеси були досить нестабільними і наслідки економічної кризи 2008 року відчужаються на стані ринку цінних паперів. Але біржовий фондовий ринок України із року в рік нарощує свій потенціал. Нині в нашій державі працює 1807 професійних учасників, які мають ліцензії на певні види професійної діяльності на фондовому ринку [4].

Юридичні особи, які емітують цінні папери в нашій країні, є урядом, державними підприємствами, що зазнали перетворення на акціонерні товариства, комерційні банки й органи місцевого самоврядування.

Рівень ринкової капіталізації фондових бірж світу порівняно з українською фондовою біржею ПФТС за 2016 рік представлений на рис. 3.

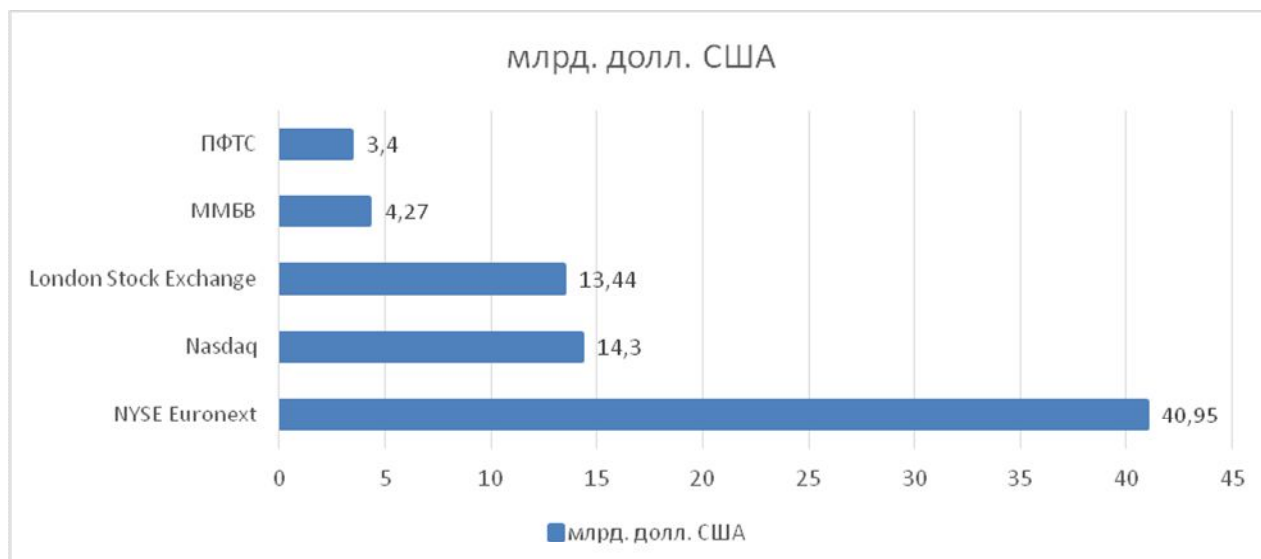

Рис. 3. Ринкова капіталізація фондових бірж світу за 2016 рік, млрд доларів США

Як показано на рис. 3, біржовий фондовий ринок України за лістингом ПФТС заринковою капіталізацією має найменший показник, порівнюючи з іншими світовими фондовими біржами, – 3,4 млрд доларів (96 млрд грн). Найвищий показник капіталізації припадає на фондову біржу NYSE Euronext, що становить 40,95 млрд доларів. Друге місце припадає на фондову біржу NASDAQ за ринковою капіталізацією. Третє місце посідає London Stock Exchange на наступній сходинці – Лондонська фондова біржа.

Порівнюючи фондовий ринок України з фондовими біржами світу, то наш перебуває в слабкому стані, але потрібно враховувати, що вітчизняний ринок перебуває на стадії розвитку і ще тільки формує власний потенціал.

Порівнюючи Україну з країнами з розвинутою ринковою економікою, капіталізація фондових бірж України є надзвичайно низькою і становить лише 0,4% від сукупного світового ВВП, тоді як: США – 21,1%, Японії – 7%, Німеччини – 4,5%, Африки – 3,2%, Росії – 2,6%.

Такий низький рівень капіталізації фондових бірж України зумовлено особливостями становлення та розвитку ринку цінних паперів у країні, його роздробленістю та невпорядкованістю [5].

Слід акцентувати увагу державної влади на пріоритетний розвиток первинного ринку цінних паперів (насамперед, виходячи із досвіду США, необхідно розвинути ринок облігацій перспективних компаній з інноваційною спрямованістю, але під жорстким контролем держави). Важливо підвищити обізнаність населення про необхідність і спосіб залучення заощаджених ними коштів в економіку країни через фондовий ринок [1].

Отже, сучасне становище біржового фондового ринку України доводить, що Україна готова здійснювати продаж пакетів акцій як українським, так і іноземним

інвесторам. Активна участь населення в обігу інвестиційного капіталу надає можливість фондовому ринку України та економіки в цілому отримувати постійний розвиток, у цьому випадку компанії будуть отримувати додаткові кошти й мати можливість на подальше існування і стабільний розвиток, зміцнюючи тим самим економіку країни.

Висновки. Розвиток фондових бірж України і біржової торгівлі цінними паперами в цілому не отримус високих темпів зростання в умовах економічної кризи, соціально-політичної нестабільності, низького рівня доходів більшої кількості населення.

Загострення конкурентної боротьби супроводжується глобалізацією фінансових ринків, розвитком комп'ютерних технологій, у результаті чого біржі здійснюють масштабні інвестиції в нові технології, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність. Необхідним стає створення простору інформаційної відкритості біржової діяльності, контролюючих органів, що будуть здійснювати моніторинг за реалізацією цієї програми. Адже ефективність фондового ринку напряму залежить від системи державного регулювання.

Сукупність цих дій приведе до налагодженої діяльності фондових бірж України і дозволить нам інтегрувати до міжнародного простору, з'ясувати питання щодо залучення додаткових коштів, стимулювати загальний розвиток країни. Саме тому розвиток ліквідного біржового фондового ринку забезпечить залучення інвестиційного капіталу, забезпечивши тим самим розвиток економічного сектору країни.

Література

1. Пітюлич М.І. Теоретичні аспекти доходів домогосподарства в ринковій економіці / М.І. Пітюлич, Ю.Б. Кушнір // Науковий вісник Ужгородського університету: спецвипуск 33. – 2011. – С. 9–15. – Серія «Економіка».
2. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (116015). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116015>
3. Річна звітність НКЦПФР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.nssmc.gov.ua/activities/annual>
4. Семенюк Л.В. Проблеми та перспективи діяльності фондового ринку в Україні / Л.В. Семенюк, Л.Ю. Цахнів / Буковинська державна фінансова академія, м. Чернівці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/3_86789.doc.htm

5. Навчально-методична література: Економіка для студентів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://gufer.net/regional/675kaptalzacyafondovihbrzhukrayini.html>

6. Формування ринкових відносин в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsr.univ.kiev.ua/pub/publish/2889/>

References

1. Pityulich, M.I., Kushnir, Yu.B. Teoretichni aspekti dohodiv domogospodarstva v rinkoviy ekonomitsi // Naukoviy visnik Uzhgorodskogo universitetu. Seriya «Ekonomika». – Spetsvipusk 33. – 2011. – S. 9–15.
2. Zakon Ukraini «Pro zasady derzhavnoyi regulyatornoyi polityki u sferi gospodarskoyi diyalnosti» (116015) [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116015>
3. Richna zvitnist NKTsPFR [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://old.nssmc.gov.ua/activities/annual>
4. Semenyuk, L.V., Tsahniv L.Yu. Problemi ta perspektivi diyalnosti fondovogo rinku v Ukraini / Bukovinska derzhavna finansova akademiya, m. Chernivtsi [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/3_86789.doc.htm
5. Navchalno-metodichna literatura: Ekonomika dlya studentiv [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://gufer.net/regional/675kaptalzacyafondovihbrzhukrayini.html>
6. Formuvannya rinkovih vidnosin v Ukraini [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: <http://dsr.univ.kiev.ua/pub/publish/2889/>